

Α. ΒΙΩΣΙΜΗ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑ (του Γιάννη Ζήση)

Μια πρόκληση ώστε οι θρησκείες και οι άνθρωποι να υπηρετήσουν την ανάγκη

Η Βιώσιμη Θρησκευτικότητα πρέπει να εκτιμηθεί ως μια θρησκευτικότητα που υπάρχει σε διαφορετικό βαθμό μέσα σε κάθε θρησκευτική πεποίθηση, σε κάθε πίστη προς το Θεό, σε κάθε πίστη για την πνευματική ύπαρξη του ανθρώπου και του κόσμου. Αν αυτή η πίστη είναι εφαρμόσιμη, τότε έχει υπαρκτές και μακροχρόνια βιώσιμες ψυχολογικές και κοινωνικές συνέπειες. Αυτή η πίστη μπορεί να είναι συνεργός σημαντικής πολιτισμικής δημιουργίας και σημαντικής πνευματικής μετασώωσης.

Η Βιώσιμη Θρησκευτικότητα είναι εκείνη που αναδεικνύεται ως αναγκαία και απελευθερωτική για τον άνθρωπο, δημιουργική για τον πολιτισμό και εποικοδομητική για τη θρησκεία. Η Βιώσιμη Θρησκευτικότητα οδηγεί σε βιώσιμες θρησκείες.

Βιώσιμος Χριστιανισμός

Καταρχάς, μπορούμε να εξετάσουμε εκείνο τον χριστιανισμό που είναι βιώσιμος, γιατί, σίγουρα, υπάρχει ο χριστιανισμός του καθενός. Υπάρχει ο υπαρκτός χριστιανισμός με τα ελλείμματά του· ελλείμματα ανακολουθίας απέναντι στο Ευαγγέλιο και ελλείμματα ανακολουθίας απέναντι στην αγάπη και απέναντι στη δυναμική του μηνύματος. Ο βιώσιμος χριστιανισμός είναι εκείνος που μπορεί να συνθέσει τις τέσσερις μείζονες δηλώσεις και όψεις της ταυτότητας του Θεού: τον Θεό που είναι Αγάπη, τον Θεό που είναι Λόγος, τον Θεό που είναι Πυρ Καταναλίσκον και

τον Θεό που είναι ο Ων. Αυτά τα σημεία μπορεί να τα συνθέσει με συνέπεια και με τρόπο εποικοδομητικό τόσο στο εννοιολογικό πεδίο όσο στο αισθαντικό και το πραξιακό.

Ο βιώσιμος χριστιανισμός είναι αυτός που όπως έλεγε ο Μάξιμος ο Ομολογητής: ελαχιστοποιεί το “γράμμα και τον τύπο”, ελαχιστοποιεί την οργάνωση και την εξωτερικότητά του και μεγιστοποιεί το πνεύμα του, που δεν είναι το δόγμα αλλά είναι η φύση του Θεού· δεν είναι η φύση του ανθρώπου αλλά είναι η μεγαλοσύνη της Δημιουργικής Αρχής – είναι η μεγαλοσύνη της θεότητας. Από την μεγαλοσύνη της θεότητας μπορεί να προκύψει υπέρβαση του δόγματος – το δόγμα δεν αποτελεί δέσμευση της θεότητας. Μια όψη, δηλαδή, βιωσιμότητας της θρησκείας είναι εκείνη που κοιτάζει το πρωταρχικό και το διατηρεί ελεύθερο, εννοιολογικά, από ανθρώπινες συνθήκες και δεσμεύσεις, ακόμα και αν αυτές έχουν την εγκυρότητα μιας συλλογικότητας, ενός πνεύματος αποστολικής διαδοχής, ενός πνεύματος με στοιχεία ολότητας. Η απελευθέρωση της αντίληψης για τη φύση και τις ενέργειες του Θεού αποκλίνει του δόγματος και αυτό είναι ένα πρώτο στοιχείο που δίνει μια βιωσιμότητα, έναν ανοικτό ορίζοντα στη θρησκεία και τη θρησκευτικότητα.

Πράξη & θρησκευτικότητα

Πέρα από αυτήν την πρώτη όψη της βιωσιμότητας της θρησκείας, πιο σημαντική από όλες τις όψεις και πιο σημαντική έκφραση της βιώσιμης θρησκευτικότητας είναι η πραξιακή. Πάνω σε αυτήν την πραξιακότητα με όλη την εγκυρότητα της ψυχής έδωσε έμφαση ο Απόστολος Παύλος στη γνωστή επιστολή του, που περιέχει μέσα την περιγραφή και τη μοναδική σημαντικότητα της αγάπης – το αναντικατάστατο αυτής. Στο αναντικατάστατο ακριβώς της αγάπης ενυπάρχει η πραξιακότητα του χριστιανισμού. Μια πραξιακότητα, όμως, που δεν ορίζεται σαν υποταγή στην αδιακρισία και την αλλοτρίωση. Αυτό είναι ουσιαστικά που κατοχυρώνεται στην αναφορά που γίνεται στο κατά Ιωάννην Ευαγγέλιο, κεφ.18, στην τελευταία προσευχή του Χριστού. Εκεί ορίζεται το «όχι εκ του κόσμου τούτου» [... βασιλεία ἢ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου...] ως ένας κύκλος συντροφικότητας και η έννοια της αιώνιας ζωής

ορίζεται ως γνώση της χριστικής ταυτότητας, της χριστικής αρχής. Έτσι, λοιπόν, η βιώσιμη πραξιακότητα περιέχει μια διακριτική αγάπη, που είναι απόκοσμη και που οδηγεί σε μια υπέρβαση του χρόνου, σε μια εσωτερική αιωνιότητα. Γιατί, βεβαίως, το στοιχείο που υποδηλώνεται ως αιώνια ζωή στην τελευταία προσευχή του Χριστού δεν είναι μια σωματικότητα, αλλά είναι μια υποκειμενική απεραντοσύνη, μια υποκειμενική μυστηριακή ηδύτης και ενάργεια, μια γλυκύτητα, μια εσωτερική γλαφυρότητα του όντος. Η διπλή αυτή πραξιακότητα –η πραξιακότητα που κατευθύνεται στις ανθρώπινες σχέσεις και η πραξιακότητα που κατευθύνεται στις πνευματικές θέσεις– είναι το κυρίαρχο πεδίο της βιώσιμης θρησκευτικότητας.

Η γνώση του υπερβατικού ως συντροφική και υπερβατική ταύτιση είναι αυτό που μας δίνεται από τον Χριστό σαν αιώνια ζωή. Και αυτή η ταύτιση δεν μπορεί να γίνει μέσα στα όρια μιας νοησιαρχίας, μιας εγωκεντρικότητας και μιας διάθεσης πολεμικής απέναντι στην πραγματικότητα. Η ταύτιση αυτή περιλαμβάνει παραίτηση από τον περιττό και από την επιθυμία για την αιωνιότητα του παροδικού.

Η βιώσιμη θρησκευτικότητα δεν μπορεί να είναι παρά μια ευαίσθητη θρησκευτικότητα, πολιτιστικά δημιουργική και απελευθερωτική καθώς και πολιτικά συντροφική, όπου η έννοια της συντροφικότητας είναι κατά πολύ υπέρτερη από κάθε μαρξιστική προσέγγιση και περιέχει μέσα της στοιχεία διακριτικής αλληλεγγυότητας, διότι η συντροφικότητα δε μπορεί να οδηγεί σε καταναγκασμό και σε τυραννική καθοδήγηση. Αυτή η θρησκευτικότητα αποτελεί μια επανέκφραση της μητρικής θαλπωρής, μια επανέκφραση της απελευθερωτικής οικειότητας την οποία βιώνει, στο βαθμό που του επιτρέπεται, το νήπιο, το μωρό και το παιδί.

Γιάννης Ζήσης, συγγραφέας

(Φωτό: wikipedia, Απόστολος Παύλος)

Διαβάστε επίσης:

Βιώσιμη Θρησκευτικότητα – Β' Μέρος
Βιώσιμη Θρησκευτικότητα – Γ' Μέρος
Βιώσιμη Θρησκευτικότητα – Δ' Μέρος
Βιώσιμη Θρησκευτικότητα – Ε' Μέρος
Βιώσιμη Θρησκευτικότητα – ΣΤ' Μέρος
Βιώσιμη Θρησκευτικότητα – Ζ' Μέρος